

Kommunernas samverkan med organisationer och föreningar

En kartläggning av de skånska kommunernas
samverkan med organisationer och föreningar
inom den ideella sektorn

Sociala enheten

Gabriel Olsson
2009

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Titel: Kommunernas samverkan med organisationer och
föreningar

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne Län

Författare: Helèn Andersson, Björn Bennrup, Gabriel Olsson,
Beth Sundell-Eriksson

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne Län
Samhällsbyggnadsavdelningen
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00
skane@lansstyrelsen.se

Copyright: Länsstyrelsen i Skåne län

Upplaga: 100 ex.

ISBN/ISSN: 978-91-86079-87-1

Länsstyrelserapport: 2009:46

Layout: Gabriel Olsson

Tryckt: Tryckeri

Årtal 2009

Omslagsbild: -

Förord

Länsstyrelsen har i Regleringsbrev 2009 fått i uppdrag av regeringen att uppmärksamma hur kommunerna följer lagens olika bestämmelser om samverkan med organisationer och/eller föreningar så som det anges i Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

För att få information om hur samverkan ser ut har Länsstyrelsen valt att skicka ut en enkät till samtliga skånska kommuner. I enkäten ställdes frågor om samverkan inom områdena kommunövergripande verksamhet, individ- och familjeomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Resultatet av enkäten redovisas i denna rapport.

Syftet med rapporten är att ge en bild av hur det ser ut i länet vad gäller kommunernas samverkan med den ideella sektorn men också att rapporten, genom exempel från några utvalda kommuner, ska fungera som en inspiration för kommuner att utveckla sin samverkan.

Gunvor Landqvist
Socialdirektör

Innehållsförteckning

Förord	3
Bakgrund och innehåll	5
Redovisning av enkätsvar	6
Exempel på samverkan	7
Kommunövergripande samverkan	7
Samverkan inom individ- och familjeomsorg	8
Samverkan inom omsorg om personer med funktionsnedsättning	10
Samverkan inom äldreomsorg	11
Länsstyrelsens kontakt med brukarorganisationer inom missbruks- och beroendevården	12
Länsstyrelsens reflektioner	13

Bakgrund och innehåll

I regleringsbrevet för 2009 anges det att Länsstyrelserna *i den ordinarie tillsynsverksamheten uppmärksamma hur kommunerna efterlever socialtjänstlagens olika bestämmelser om samverkan med organisationer och/eller föreningar och redovisa gjorda insatser och iakttagelser.*

Länsstyrelsen har för detta uppdrag utformat en enkät med sex frågor om samverkan inom områdena individ- och familjeomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning, äldreomsorg samt kommunövergripande. Kommunerna har också fått ge exempel på samverkan med organisationer eller föreningar som skett under 2008/2009. Länsstyrelsen har vid utformningen av enkäten utgått från de bestämmelser som reglerar kommunernas samverkan i 3 kap. 4,5,7 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § LSS samt SOSFS 2006:11.

20 kommuner och 7 stadsdelar har svarat på enkäten, vilket motsvarar ungefär 2/3-delar av de skånska kommunerna. Förutom enkätsvaren har Länsstyrelsen inhämtat material vid andra kontakter med kommuner i Skåne. Underlaget bedöms vara tillräckligt omfattande för att vara representativt för Skåne som helhet. I redovisningen har därför resultatet generaliserats till att gälla för samtliga kommuner i Skåne.

I rapporten redovisas först frågorna i enkäten var för sig med en sammanställning av kommunernas svar på varje fråga. Efter det redovisas exempel från några kommuner indelat i de fyra områdena kommunövergripande verksamhet, individ- och familjeomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Länsstyrelsen har valt att lyfta fram några exempel för att visa hur det kan se ut i kommunerna.

I kommunernas svar förekommer begreppen samverkan och samarbete återkommande och det är inte alltid lätt att veta vad som menas. Det kan vara allt från att man verkar samman parallellt, att man samordnar personal och resurser till att man arbetar tillsammans. Ibland framgår det av svaren på vilken nivå samverkan sker. Det ska tilläggas att liknande samverkan som nämns i exempel från namngivna kommuner, förekommer även i många andra kommuner.

Efter redovisningen av kommunernas exempel har Länsstyrelsen lagt till ett kort avsnitt om egna erfarenheter efter träff med brukarorganisationer. Rapporten avslutas med Länsstyrelsens reflektioner.

Redovisning av enkätsvar

Finns antagna politiska mål för samverkan med organisationer eller föreningar? (SOSFS 2006:11)

I två tredjedelar av kommunerna finns antagna politiska mål för samverkan. Dessa mål kan gälla kommunövergripande, inom individ och familjeomsorgen, omsorgen om personer med funktionsnedsättning eller äldreomsorgen. I en tredjedel av kommunerna är målen enbart kommunövergripande medan en tredjedel av kommunerna har brutit ner målen till något av de tre sakområdena.

Finns skriftliga rutiner för hur samverkan ska utformas?

Ja, det finns i mer än hälften av kommunerna. Främst inom äldreomsorgen, därefter i fallande skala för personer med funktionsnedsättning, individ och familjeomsorg och kommunövergripande.

Finns överenskommelse eller avtal för samverkan mellan kommunen och organisationer eller föreningar?

Ja, det finns i fler än hälften av kommunerna. Främst finns överenskommelser eller avtal inom äldreomsorgen, därefter individ- och familjeomsorgen och omsorgen om personer med funktionsnedsättning. I minst omfattning finns sådana överenskommelser kommunövergripande.

Finns rutiner för att göra organisationer och föreningar delaktiga i arbetet med att utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten? (SOSFS 2006:11)

Det finns i nästan hälften av kommunerna och är jämt fördelat mellan sakområdena.

Ger kommunen/nämnderna regelbunden information till organisationer eller föreningar?

Ja, det sker i stor utsträckning i de flesta kommuner. I större utsträckning sker detta inom sakområdena och i något mindre utsträckning kommunövergripande.

Finns rutiner för samverkan med organisationer eller föreningar i den uppsökande verksamheten? (SoL 3:4, LSS 15:7)

Det finns i mindre än hälften av kommunerna och då främst inom äldre och individ- och familjeomsorgen.

Exempel på samverkan

Kommunövergripande samverkan

Samverkan mellan frivilligsektorn och kommunerna ser olika ut mellan kommunerna. Det kan förekomma samverkan centralt både på kommunnivå och på nämndsnivå. Det kan förekomma med såväl politiker som tjänstemän.

Malmö stad har tagit fram ”Avsiktsförklaring och riktlinjer - Malmö stad i samverkan med den sociala ideella sektorn” som är fastställd av kommunstyrelsen i april 2009. Malmö stad har även utrett organisation och resursbedömning för volontärverksamhet i samverkan med MIP - Malmös Ideella föreningars Paraplyorganisation. Ett samarbetsavtal med MIP har tecknats i juli 2009. Man har gått igenom riktlinjer och övergripande mål för bidragsgivning inom det sociala området.

I Malmö förekommer även samverkan med idrottsföreningar genom olika turneringar, t.ex. Julturnering Pingis – Söderkulla, IK Vålgörenhetsgala på Lindängen, Rädda Barnen Luciaturnering, Fosie Basket Playstationturnering, Garaget - Tjejturberingsfotboll, Hylliecupen, Aktivitetshuset Holma, Biljardturneringar. Fritidsgårdarna anordnar träffar för idrottslärare och föreningsledare för att underlätta föreningarnas rekrytering av nya medlemmar.

En stadsdel har i många år samarbetat med bland annat bostadsföreningar, idrottsföreningar och kulturföreningar i stadsdelen.

Malmö stad har svarat att de håller på att bygga upp en volontärverksamhet. Malmö stad har tecknat ett avtal med paraplyorganisationerna för Malmös Ideella föreningar. Planerat är att en frivilligcentral ska starta i december. Frivilligcentralen ska vara föreningsdriven. På centralen ska organisationerna administrera och planera volontärverksamheten, koppla samman volontärer med äldre personer som ansöker om volontär stöd. De ska rekrytera och introducera volontärerna och se till att där inte blir konflikter mot den lagstadgade kommunala verksamheten. Planeringen och uppbyggnaden av strukturen har pågått några år och idag finns avsatt 1 miljon kronor per år i tre år för att utveckla verksamheten. En koordinator är anställd på halvtid.

I Ystad finns, i likhet med många andra kommuner, samverkan inom POSOM-organisationen (psykiskt och socialt omhändertagande), dels med kyrkan och dels med de frivilligorganisationer som är kopplade till Civilförsvarsföreningen Ystad-Skurup. Det finns också en samverkan med Lions angående verksamhet på Återbruket, en inlämnings- och försäljningsplats av olika ”prylar”. Kommunen står för handledare samt har personer i arbetsträning där medan Lions sköter

övriga frågor. Kring den årliga Ungdomsmässan bedrivs ett nära samarbete med föreningslivet och med Ystads Riksteaterförening, Sisu-idrottsutbildarna och Ungdomskraft är aktiva medaktörer.

Många kommuner redovisar samarbete genom olika råd såsom handikappråd, pensionärsråd och brottsförebyggande råd.

Det finns även samverkan genom arbete med kvinnojour, brottsofferjour, Riksförbundet Hem och samhälle, Svenska kyrkan, Pingstkyrkan och Föräldraföreningen mot narkotika (FMN).

Samverkan med kyrkan kan gälla till exempel gemensamma barngrupper. Det finns exempel där kommunen håller gemensamma rådslag återkommande varje halvår med de ideella verksamheterna i kommunen. I en kommun finns en frivilligcentral.

En kommun rapporterar att brukare anställs för att arbeta med frågor rörande verksamhet som riktar sig till personer med psykisk funktionsnedsättning.

En kommun bedriver nattvandring i samarbete med kommunens idrottsföreningar.

På SFI (Svenska för invandrare) har en kommun en årlig hälsovecka tillsammans med alla studieförbund.

I en kommun är en särskild person anställd på Kultur och Fritidsförvaltningen för att bygga broar mellan föreningslivet och invandrargrupper.

Samverkan inom individ- och familjeomsorg

Det finns samarbete och samverkan på flera olika nivåer i kommunerna inom IFO-området: alltifrån återkommande träffar med hjälporganisationer, brukarorganisationer, intresseföreningar m.fl. där man utbyter information och inhämtar kunskap, till praktiserande verksamheter där man har gemensam personal från olika huvudmän och gemensam finansiering.

Malmö stad är representerade i styr- och referensgrupper för ESF-projekt (Europeiska socialfonden) som drivs av ideella föreningar, t.ex. Utmanarna och Mabi mål. Man har också ett utökat samarbete med Malmö Kvinnojour och Frivilliga samhällsarbetare.

Malmö stad har samverkat med Röda Korset kring verksamhet på Mosippan - ett socialt utsatt område för bostadslösa familjer. Röda Korset har också arbetat aktivt med kommunen i hemlöshetsarbetet.

Stadsdelsförvaltning Limhamn-Bunkeflo har rutiner för bidrag till föreningar för arbete med barn och unga. Samverkan sker med AA (Anonyma Alkoholister), KRIS (Kriminellas revansch i samhället) och Nattvandrararna.

Lunds kommun bedriver gruppverksamhet för barn och ungdomar samt krisverksamhet för kvinnor och män i samverkan med organisationer och föreningar:

- Flaskposten är en gruppverksamhet för barn och ungdomar som har en förälder eller annan anhörig som är eller har varit beroende av alkohol eller andra droger som drivs gemensamt av Lunds kommun och Svenska kyrkan.
- Imbus är en gruppverksamhet för barn och tonåringar som lever i en familj där en förälder mår psykiskt dåligt, som drivs gemensamt med IM - Individuell Människohjälp.
- Kriscentrum för barn, kvinnor och män drivs gemensamt av Lund, Staffanstorp, Kävlinge, Eslöv, Lomma, Höör och Hörby kommuner tillsammans med Svenska Kyrkan och IM.

Lunds kommun samarbetar även med Hemlösas förening i Lund angående hemlöshetsfrågan.

I Ystad finns en särskild Brottsoffer- och kvinnojour som verkar i Ystad, Skurup, Sjöbo, Tomelilla och Simrishamn. Här förekommer regelbundna möten med brottsoffersamordnare och IFO-ansvarig tillsammans med de andra kommunerna där jouren verkar. Brottsoffersamordnaren är med i en grupp med olika professioner som regelbundet möts kring arbetet med Våld i nära relationer. Här deltar även en diakonissa från kyrkan.

I det drogforebyggande arbetet bedrivs ett nära samarbete med Rotary och Lions i frågor som rör opinionsbildning, sponsring etc. Regelbundna möten sker med anti-droggruppen med representanter från Rotary, Lions och Fältgruppen. Socialnämnden i Ystad stödjer FMN Malmö med föreningsbidrag.

Rådgivningsbyrån utgör stöd för olika självhjälpgrupper inom 12-stepsprogrammet bl.a. genom lokaler mm.

Fältgruppen har nära samarbete med Föräldragruppen Ysta´ som arrangerar föräldranattvandringar i Ystad.

I Nordvästra Skåne är Ängelholm värdkommun för ”Projekt Medling” för kommunerna i Skåne Nordväst.

Samverkan inom omsorg om personer med funktionsnedsättning

Samverkan inom funktionshinderområdet sker oftast genom medverkan i de kommunala handikappråden.

Handikappråd är ett samverkansorgan som har politisk representation och representation från olika handikappföreningar. Syftet är att ge insyn i kommunens verksamhet för målgruppen samt informationsutbyte. Handikapprådet kan finnas organisatorisk på central nivå såsom hos kommunstyrelsen. Vanligast är att rådet har sin tillhörighet hos den nämnd som har ansvarar för verksamheter för personer med funktionsnedsättning såsom vård- och omsorgsnämnd eller socialnämnd. Ledamöter till handikappråden nomineras av de lokala handikapporganisationerna.

Utöver denna etablerade samverkansform förekommer andra typer av samverkan som exempelvis i Ängelholm genom träffar med Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna (FUB) och Attention och aktiviteter med Lions.

I Eslöv samverkar man med Friluftsförbundet och Naturvårdsföreningen med motionsaktiviteter. Personer inom daglig verksamhet kan få praktikplats hos föreningarna.

I Lund har man samverkansgrupper mellan kommunutförare och intresseorganisationer inom LSS-området och i Malmö har man samverkan kring framtagande av en ny LSS-plan. Det förekommer även samverkan med Svenska Kyrkans diakoni. Samverkan med intresseföreningar för personer med psykiskt funktionshinder förekommer exempelvis genom överläggningar med Intresseföreningen för Schizofreni (IFS) och Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH). Brukarföreningar har deltagit i ledningsgruppen för Personligt Ombud.

I Ystad finns ett råd med representanter från Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH), Schizofreniförbundet (IFS), Attention – en intresseorganisation för människor med neuropsykiatriska funktionshinder, Föreningen Autism Skåne (FA Skåne), Riksförbundet ungdom för social hälsa (RUS) samt Personliga Ombud.

I Malmö och Båstad finns brukarsamverkan med Fontänhuset.

Samverkan inom äldreomsorg

Organisationer med vilka kommunerna samverkar inom äldreomsorgen är Röda Korset, Svenska kyrkan, olika pensionärsorganisationer, föreningar för olika funktionsnedsättningar exempelvis dövföreningar och lokala väntjänstföreningar. Ett speciellt projekt med volontärverksamhet som ska starta i Malmö inom kort (se avsnittet om kommunövergripande samverkan), bryter mönstret genom att vara öppet för alla organisationer och föreningar.

Röda Korset, Svenska kyrkan och pensionärsorganisationerna får i någon kommun årliga medel för att arrangera aktiviteter för äldre personer. Samverkan inom anhörigstöd sker främst med Röda Korset, Svenska kyrkan och olika pensionärsorganisationer.

Pensionärsorganisationerna förekommer i olika former av samverkan. Sedan lång tid finns mycket samverkan i form av informationsutbyte och verksamhetsplanering. De senaste åren har även samverkan vuxit fram inom anhörigstöd. Samverkan är under uppbyggnad inom volontärverksamhet i en kommun. Likhet mellan kommunerna finns när det gäller hur samverkan i pensionärsråd och samverkan av åtgärder som riktar sig till anhöriga är organiserat.

Pensionärsråd: För att ge äldre människor medinflytande och insyn i allmänna frågor i kommunerna finns pensionärsråd. Vanligtvis utses pensionärsrådet av den nämnd som ansvarar för socialtjänsten - socialnämnden eller stadsdelsfullmäktige. I råden möts representanter från de politiska församlingarna och pensionärsrepresentanterna. Ledamöter och ersättare till pensionärsråden nomineras av lokala pensionärsorganisationer. Råden har funktion som referensgrupp, forum för informationsutbyte och remissinstans inför beslut.

Anhöriginsatser: Kommunerna har sedan ett antal år kunnat söka statliga bidrag till uppbyggnad av åtgärder som riktar sig till anhöriga. Bidragen har bland annat haft som avsikt att stimulera samverkan med frivilliga. Samverkan har skett med organisationerna om vad pengar ska sökas för. När sedan pengarna blivit beviljade så har det i några kommuner utvecklats samarbete kring genomförandet av stödet. Personer från Röda Korset ansvarar till exempel för öppethållande av mötesplatser och träffpunkter. Någon kommun har tecknat avtal med föreningar om drift av träffpunkter. Någon stadsdel betalar ut föreningsbidrag till anhörigföreningar.

Speciella frågor kan innebära särskild samverkan enligt vissa svar. En sådan fråga är bostadsplanering där någon svarat att separata möten anordnas för frågan samt

att särskilda enkäter riktade till pensionärsorganisationerna genomförts med frågor om boendet för äldre personer.

Lokala väntjänster är löst knutna sammanslutningar av personer som önskar göra en insats men inte vill ingå i organisationer. Det kan vara som i en kommun där en tidigare anställd och ansvarig inom äldreomsorgen själv driver frivilligarbete med kommunens stöd. Några svar finns om att lokala väntjänster driver frivilligarbete. Dessa är lite svåra att definiera och är ofta helt beroende av eldsjelen som startat det.

I Malmö stad finns pensionärsråd för lokala frågor i stadsdelarna och centralt för mer övergripande frågor.

Malmö stad har startat ett projekt med målsättningen att ge stärkt inflytande för den enskilde inom äldreomsorgen vilket innebär ett förändrat arbetssätt. Planeringen av projektet har skett gemensamt med pensionärsorganisationerna.

Kuriosa: Vid ett möte med inbjudna föreningar och organisationer kom förutom Röda Korset, Malmö Anhörigförening, pensionärsföreningar osv. även representanter från en hundklubb. Dessa hade tankar om att många äldre hade haft hund tidigare och skulle uppskatta besök av volontärer med hund.

I Lomma kommun ansvarar frivilliga för verksamheten på öppna mötesplatser i kommunen.

Länsstyrelsens kontakt med brukarorganisationer inom missbruks- och beroendevården

Länsstyrelsen har haft träffar med brukarorganisationer inom ramen för nationell tillsyn inom beroende- och missbruksområdet. Det framkom då bland annat önskemål om gemensamt möte med kommuner för att kunna byta erfarenheter och lära av varandra. Från brukarorganisationerna finns mycket kunskap om situationen för personer med missbruk och beroende. Det kan vara ett underlag i uppsökande arbete och kommunernas planering.

Brukarorganisationerna vill också spela en roll i de erbjudanden som kan finnas. De kan vara ett stöd i den enskildes vardag. Brukarorganisationerna anser att serviceinsatser inte bara ska finnas på kommunal nivå, utan att de borde läggas ut på t.ex. brukarorganisationer. Det skulle leda till en ökad mångfald vad gäller behandlingsalternativen och täcka fler behov och önskemål.

Länsstyrelsens reflektioner

Länsstyrelsen konstaterar att det finns en tydlig politisk vilja till samverkan i två tredjedelar av kommunerna och stadsdelarna där man har antagit politiska mål för samverkan med organisationer och föreningar. I något mer än hälften av kommunerna finns skriftliga rutiner för samverkan. Det är vanligast förekommande inom äldreomsorgen.

Avtal för samverkan mellan kommunen och organisationer eller föreningar finns i fler än hälften av kommunerna, främst inom äldreomsorgen. I minst omfattning finns sådana överenskommelser kommunövergripande.

Kommunerna är generellt bra på att regelbundet informera organisationer och föreningar men många kommuner saknar rutiner för att göra organisationer och föreningar delaktiga. Detta fanns i knappt hälften av kommunerna.

Samverkan med organisationer och föreningar i den uppsökande verksamheten förekommer i mindre än hälften av kommunerna och behöver därför utvecklas, framförallt inom omsorgen om personer med funktionsnedsättning.

Länsstyrelsen ser ett behov hos många kommuner i Skåne att utveckla socialtjänsten genom att tillämpa den lagstiftning och de föreskrifter som finns kring samverkan med den ideella sektorn. Detta bedöms ge stora gemensamma vinster för kommunerna, dess invånare och den ideella sektorn.

Länsstyrelsen konstaterar att det finns många goda exempel på samverkan i kommunerna som förhoppningsvis kan fungera som inspiration för andra kommuner.

Denna rapport är en sammanfattning av Länsstyrelsens kartläggning över hur kommunerna i Skåne län samverkar med ideella organisationer och föreningar.

Kartläggningen har genomförts genom en enkät till samtliga skånska kommuner och stadsdelar, varav 20 kommuner och 7 stadsdelar har svarat. Samverkan redovisas inom fyra olika områden: kommunövergripande verksamhet, individ- och familjeomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg.